

DIODOR NICOARĂ: REPERE ALE UNEI CARIERE DIRIJORALE DE EXCEPȚIE

DIODOR NICOARĂ: LANDMARKS OF AN EXCEPTIONAL CHORAL CONDUCTING CAREER

IULIA ROMAN

Universitatea Aurel Vlaicu din Arad
iuliaroman13@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-5230-3930

Abstract: *This article pays tribute to conductor Diodor Nicoară (1942–2025), a major figure of Banat's choral culture. Based on biographical sources, press documentation, and testimonies, it outlines the main stages of his artistic career, his long activity with the Banatul Philharmonic Choir, the ensembles he founded, and his international achievements. The study also highlights his interpretative vision, his commitment to Romanian choral music, and his lasting contribution to the development of the Banat choral tradition.*

Keywords: *Diodor Nicoară; choral conducting; Romanian choral music; Banat choral tradition; Banatul Philharmonic;*

Introducere

Personalitate marcantă a lumii muzicale bănățene, dirijorul și profesorul Diodor Nicoară (2 septembrie 1942 – 2 februarie 2025) se distinge prin contribuția excepțională la dezvoltarea artei corale românești. De-a lungul unei cariere ce a depășit patru decenii, el a consolidat un model interpretativ bazat pe rigoare și expresivitate, impunându-se drept una dintre vocile de referință ale școlii corale din Banat.

Prin activitatea desfășurată la Filarmonica „Banatul” din Timișoara, prin ansamblurile fondate de-a lungul vieții și prin repertoriul promovat,

maestrul Diodor Nicoară a influențat evoluția școlii corale băănățene, lăsând o amprentă asupra patrimoniului muzical românesc. Iubitor al creației corale românești, a căutat mereu să aducă în fața publicului lucrări variate, de la partituri corale băănățene până la creații vocal-simfonice de anvergură, fiind convins că identitatea unui ansamblu se construiește prin ceea ce își asumă să reprezinte⁶.

Formarea și afirmarea profesională

Născut la data de 2 septembrie 1942 în localitatea Bătești, aparținând astăzi de orașul Făget, județul Timiș, Diodor Nicoară provenea dintr-o familie de tradiție clericală. La vârsta de un an și jumătate, familia s-a mutat la Margina, satul natal al mamei, unde tatăl său a fost numit preot paroh. Fiu de preot, el și-a început studiile la școala generală din Margina, satul în care și-a petrecut primii ani ai copilăriei. Atras de universul sonor încă din frageda copilărie, a învățat singur să cânte la fluier la vârsta de cinci ani, descoperind instinctiv pasiunea pentru muzică. De la aceeași vârstă a cântat Apostolul la biserică în fiecare duminică, timp de opt ani, până la plecarea la liceu. Din clasa a V-a, timp de doi ani, a urmat cursuri de vioară cu învățătoarea din sat, Elena Cipu, prima persoană care i-a cultivat în mod concret înclinația muzicală.

Între anii 1955 și 1960 își continuă studiile la Liceul Teoretic „Eftimie Murgu” din Timișoara, actualul Colegiu Național Pedagogic „Carmen Sylva”, unde a fost admis dintr-un total de 800 de candidați pe 80 de locuri, perioadă în care frecventează și Palatul Pionierilor pentru ore suplimentare de vioară⁷. Formarea lui muzicală este marcată decisiv de întâlnirea cu compozitorul Nicolae Ursu, pe care îl considera „un fel de Creangă al Banatului muzical”. Nicolae Ursu a refuzat inițial categoric să îl primească drept elev, acceptând abia după stăruința repetată a tatălui său, care l-a convins să îl examineze personal⁸.

În anul 1960 încearcă admiterea la Conservatorul de Muzică din București, dar este respins. Revine cu speranță în 1961, candidând la Institutul Pedagogic de doi ani din Timișoara, însă și aici este refuzat. Motivul, așa cum avea să mărturisească peste decenii, ținea de originea sa socială: „Pe vremea aia, copiii de preoți nu erau acceptați la secția pedagogică, nici vorbă. Nici la instrumente”⁹.

⁶Cf. Ioana Nicolescu, *Nu poți să faci muzică fără iubire* în volumul *Muzica. Vocație și măiestrie. Omul și artistul Diodor Nicoară*, Editura Nouă, Timișoara, 2022, pp. 283-313

⁷*Idem*, pp. 288-289

⁸*Idem*, pp. 290-291

⁹*Ibidem*

În perioada dintre finalizarea liceului și admiterea la Conservatorul din Iași, timp de doi ani activează în orchestra populară condusă de profesorul Ion Odrobot, experiență care îi consolidează contactul cu repertoriul tradițional și cu practica muzicii de ansamblu.

Punctul decisiv în formarea sa survine în anul 1962, când este admis la Conservatorul „George Enescu” din Iași, secția pedagogie muzicală. Trei ani mai târziu, la îndemnul dirijorului Ion Pavalache, se prezintă la examenul de specializare în dirijat coral, pe care îl promovează, urmând în paralel ambele direcții de studiu. În aceeași perioadă este admis, prin concurs, în Corul „Gavriil Musicescu” al Filarmonicii din Iași, experiență care îi deschide accesul spre o formare dirijorală solidă, sub îndrumarea directă a maestrului Pavalache.

La Iași a beneficiat de mentoratul unor profesori de marcă, precum Constantin Constantinescu, Achim Stoia, Vasile Spătărelu, George Pascu, Anton Zeman și Ion Baci, personalități care i-au influențat evoluția artistică și viziunea asupra actului dirijoral.

După absolvirea Conservatorului și transferul la corul Filarmonicii din Timișoara, Diodor Nicoară a susținut primul său concert dirijoral de sine stătător la începutul lunii noiembrie 1970, în sala Liceului de Muzică „Ion Vidu” din Timișoara — eveniment consemnat contemporan de cotidianul de limbă maghiară Szabad Szó din Timișoara, care îl prezenta publicului drept tânărul „karmester jelölt” (candidat la dirijorat) al Filarmonicii de Stat „Banatul”¹⁰. Potrivit cronicii, tânărul dirijor a avut la dispoziție doar două luni pentru a pregăti acest prim concert independent, al cărui program ambițios cuprindea, în prima parte, lucrări românești semnate de Ion Vidu, Nicolae Ursu, Constantin Constantinescu și Gheorghe Dumitrescu, iar în partea a doua, un tablou al literaturii corale universale, de la epoca preclasică până la compozitorii moderni¹¹. Articolul îl menționează deja ca fiind conducătorul corului de cameră „Menestrellii” al universității, cu care obținuse recent premiul I la faza națională a festivalului studentesc, și îl indică drept discipol direct al maestrilor Ion Pavalache și, îndeosebi, Ion Românu.

Activitatea dirijorală și contribuția la dezvoltarea artei corale

Traseul profesional al maestrului Diodor Nicoară a fost structurat pe trei direcții majore: formarea și exercitarea actului dirijoral, conducerea unei pluralități de ansambluri corale și implicarea instituțională, inclusiv cea de natură politică.

¹⁰Ferencz Pirooska, *Az új zenei évad első kórusestje*, (*Prima seară corală a noului sezon muzical*) în Szabad Szó, Timișoara, anul XXVII, nr. 7991, 3 noiembrie 1970, p. 1.

¹¹*Ibidem*

După absolvirea Conservatorului, în anul 1968 Diodor Nicoară vine prin transfer ca bariton, la corul Filarmonicii din Timișoara, unde îl întâlnește pe cel care avea să devină mentorul său spiritual, maestrul Ion Românu.

În anul 1969, la retragerea lui Ion Românu din activitatea dirijorală, Diodor Nicoară câștigă prin concurs postul și devine dirijor de cor permanent, alături de Mircea Hoinic, cu care va conlucra până în 1973, anul pensionării acestuia din urmă¹². Din 1972 rămâne unicul dirijor de cor al Filarmonicii „Banatul”, funcție pe care o va deține, cu unele întreruperi determinate de asumarea unor responsabilități politice, până la pensionarea sa în anul 2006, însumând aproape patru decenii de activitate în cadrul instituției.

Între 1988 și 1990 a ocupat și funcția de director al Filarmonicii „Banatul”, preluată inițial ca soluție provizorie în contextul introducerii autofinanțării instituțiilor de artă. Și-a menținut această funcție timp de trei ani, până când calitatea de senator ales în primul Parlament postdecembrist al României l-a obligat să opteze între cele două demnități. A fost ales senator de Timiș pe listele Frontului Salvării Naționale în legislatura 1990–1992¹³.

De-a lungul carierei, Diodor Nicoară a fondat și condus în paralel cu activitatea de la Filarmonică, mai multe ansambluri corale, fiecare corespunzând unei etape distincte a evoluției sale artistice.

Între 1970 și 1978 a fost trimis să desfășoare muncă voluntară la Corul Țăranilor din Chizătău, primul cor de plugari, istoric vorbind, din țară, cu care a obținut locul întâi la fiecare prezență la concursurile naționale.

Tot între anii 1970–1971, în paralel cu activitatea de la filarmonică și de la Chizătău, înființează în cadrul Facultății de Muzică din Timișoara corul de cameră „Menestrelli”, cu care obține în anul 1971 premiul I la Concursul Instituțiilor Superioare de Muzică de la Iași, întrecând coruri de conservator consacrate.

În 1977 înființează Corala bărbătească „Sabin Drăgoi” din Timișoara, alcătuită într-un interval de numai două săptămâni din aproximativ șaptezeci de voci masculine, majoritatea cântăreți experimentați din corul Operei, de la Filarmonică și pensionari. Corul avea să obțină premiul I la toate concursurile naționale la care a participat, condus de maestru până în 1990, an în care destrămarea sa a fost accelerată de schimbările sociale și politice de după Revoluție.

În anul 1992, la revenirea din activitatea parlamentară, înființează corala camerală „Sursum Corda”, ansamblul cu care avea să obțină cele mai

¹²D.D. Botez, Laurențiu Profeta, Ovidiu Giulvezan, *Jubileul corului filarmonicii „Banatul”* în *Revista Muzica*, Anul XXXI, Nr. 2 (341) februarie 1981, pp. 20–22

¹³SENATUL ROMÂNIEI, „Fișa senatorului Diodor Nicoară”, <https://www.senat.ro/FisaSenator.aspx?ParlamentarID=D5F6F64E-BADB-4F62-8F38-28AA218F4D18>

mari succese internaționale ale carierei sale. Alături de acesta a realizat numeroase înregistrări, concerte și turnee, printre care un concert transmis în direct de radioul național elvețian. În 1994 este invitat și admis în urma unei preselecții pe bază de înregistrări, la Concursul Internațional Coral „G. P. da Palestrina” de la Vatican. A fost prima și la acea dată, singura participare din istoria manifestării a unui cor ortodox, deschizând astfel calea altor formații ortodoxe din Serbia și Ucraina în edițiile următoare¹⁴. A obținut Premiul III și medalia de bronz în anul 1994, respectiv Premiul II și medalia de argint în anul 1995.

Începând cu anul 1971, alături de Corul Filarmonicii „Banatul” din Timișoara a efectuat turnee și a susținut concerte în Italia, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Elveția, Spania, Portugalia, Olanda și Germania. Aria de activitate a corului s-a extins mai întâi la nivel național, iar din 1972 și pe plan european, prin turneul din Italia¹⁵. Ecoul acestor turnee italiene în presa de specialitate a fost remarcabil: secretarul Asociației muzicale „Orazio Vecchi” din Modena, Gianluigi Manfredini, mărturisea că ansamblul timișorean „ne-a oferit o lecție de interpretare”, adăugând că nu auzise la Modena „cor străin care să fi cântat mai bine creațiile barocului italian”, iar Giovanni Torre, dirijorul corului „Thomas Luis da Vittoria”, aprecia: „Concertul a cappella de azi a fost un exemplu excelent pentru noi. Am învățat multe din el. Sunt cucerit de frumusețea compozițiilor corale românești. Aș dori să dirijez asemenea lucrări”¹⁶.

La Festivalul internațional „Bemus” de la Belgrad, corul Filarmonicii „Banatul” a fost invitat trei ani la rând să deschidă festivalul, o raritate în practica festivalurilor internaționale, susținând, în 1976, *Simfonia a VIII-a* de Gustav Mahler, în 1977, *War Requiem* de Benjamin Britten, iar în 1978, *Damnațiunea lui Faust* de Hector Berlioz¹⁷. În 1977, cu ocazia centenarului Războiului de Independență, corul filarmonicii a întreprins alături de orchestră un turneu în Bulgaria (Russe, Plevna, Plovdiv, Sofia), interpretând oratoriul *Cântare străbunilor* de Remus Georgescu și, la monumentul eroului român de la Grivița, cântecele patriotice *Imn eroilor* și *Pui de lei* de I. Brătianu¹⁸.

Repertoriul abordat de dirijorul Diodor Nicoară a cuprins câteva sute de lucrări din repertoriul românesc și universal, a cappella și vocal-simfonice, acoperind toate epocile și stilurile. Sub conducerea sa, la Timișoara s-au cântat zeci de lucrări în primă audiție, de multe ori primă audiție absolută.

¹⁴Ioana Nicolescu, *op.cit.*, p. 303

¹⁵Botez / Profeta / Giulvezan, *art. cit.* (Muzica, 1981), p. 21

¹⁶*Ibidem*

¹⁷*Ibidem*

¹⁸*Ibidem*

Tot la Timișoara, din anul 1983, datorită maestrului Diodor Nicoară au fost posibile concertele de colinde în plin regim comunist, deoarece, cu „popularitatea, naturalețea și cutezanța care îl caracterizau, muzicianul a reușit să mai înmoaie din dogmatismul vremii”¹⁹.

Receptarea critică și moștenirea artistică

Calitatea artistică a interpretărilor sale a fost unanim apreciată de critica de specialitate, precum și de membrii juriilor concursurilor și festivalurilor naționale și internaționale.

O mărturie a întregii activități artistice o constituie înregistrările radio-TV și casele de discuri Electrecord, Salabert (Franța), Claves (Elveția) și Timpani (Belgia). Dacă în 1990 a realizat prima înregistrare românească a Liturghiei în re major de Gheorghe Cucu — proiect pe care i l-a încredințat, încă din anii 1980, mentorul său Ion Românu —, în anul 2000 înregistrează în studiourile Radio București primul album coral dedicat lui Eminescu, editat pe CD și casetă audio de o casă de discuri din Germania, cu ocazia centenarului morții poetului.

În calitate de dirijor invitat, a colaborat cu Filarmonica „George Enescu” din București și cu Filarmonica de Stat „Moldova” din Iași, susținând concerte inclusiv la sala de spectacole a Palatului Cotroceni.

Despre concertul susținut alături de Coral „George Enescu” din București la sfârșitul lunii martie 1983, cronicarul Anton Dogaru remarcă, în paginile revistei Muzica, felul „precipitat, tensionat, tinerește” în care „Diodor Nicoară știe să susțină respirația polifonică a acestor partituri, punând în evidență căldura care ne apare uneori fărâmițată, alteori amplă, monumentală”, concluzionând că seara de concert de la Ateneu „a fost într-adevăr de excepție”²⁰.

Cinci ani mai târziu, Doru Popovici consemna, tot în revista Muzica, un nou concert dirijat de Nicoară cu același ansamblu bucureștean. Cu acest prilej, criticul îl plasa pe Diodor Nicoară „printre profunzii dirijori din generația medie”, alături de Marin Constantin, Aurel Grigoraș și Florentin Mihăescu, subliniind că maestrul timișorean „și-a găsit un stil personal, mai apropiat de tradiția școlii germane”, fără a renunța la marile surse de inspirație ale școlii românești de dirijat, și observând că prezențele sale la festivalurile din Iugoslavia, R. P. Bulgaria, Italia și R. D. Germană au fost primite cu entuziasm de critica muzicală germană²¹. Concluzia lui Popovici

¹⁹Lava Bratu, *Diodor Nicoară-70 în Actualitatea Muzicală*, 11 noiembrie 2012, p. 9

²⁰Anton Dogaru, *Diodor Nicoară* în Revista Muzica Anul XXXIII Nr. 5 (368), mai 1983, pp. 25-26

²¹Doru Popovici, *Adevărata măiestrie ...* în Revista Muzica, Anul XXXVIII N5. (428) mai

situa locul lui Diodor Nicoară „lângă Cristian Mandeal și Horia Andreescu — reprezentanți admirabili ai artei interpretative românești din generația de mijloc”²².

Deși mai puțin extinsă decât cariera sa dirijorală, activitatea didactică a maestrului Diodor Nicoară desfășurată la Facultatea de Muzică din Timișoara, reprezintă o dimensiune esențială a moștenirii sale profesionale. În scurta sa activitate de la catedră, a încercat să transmită generațiilor următoare pasiunea pentru arta căreia i-a dedicat întreaga viață.

Întreaga carieră artistică i-a fost încununată cu multiple premii și distincții. În 1985 a primit Premiul Asociației Oamenilor de Teatru și Muzică pentru întreaga activitate — distincție acordată, dintre toți dirijorii de cor de filarmonică din România, unui singur alt coleg de breaslă, Marin Constantin. A fost distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de cavaler, acordat de Președintele României în anul 2001, precum și cu titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Timișoara, al orașului Făget și al comunei Margina, alături de Premiul și medalia de excelență ale Consiliului Județean Timiș pentru întreaga activitate.

Concluzii

Activitatea dirijorală a lui Diodor Nicoară se înscrie într-o etapă importantă a evoluției artei corale românești din a doua jumătate a secolului al XX-lea și începutul secolului XXI. Parcursul său profesional, desfășurat în principal în cadrul Filarmonicii „Banatul” din Timișoara, relevă preocuparea constantă pentru diversificarea repertoriului abordat și promovarea creației corale românești.

Numeroasele concerte și turnee internaționale, lucrările prezentate în primă audiere, înregistrările radio-TV și discurile, activitatea desfășurată cu ansamblurile pe care le-a fondat sau condus, precum și receptarea favorabilă consemnată de critica muzicală conturează profilul unui dirijor pentru care rigoarea profesională a reprezentat o coordonată constantă a activității artistice.

Din această perspectivă, contribuția dirijorului Diodor Nicoară depășește cadrul instituțional al Filarmonicii „Banatul”, înscriindu-se în istoria interpretării corale românești și în continuitatea tradiției muzicale bănățene.

Bibliografie

1988, p. 23

²²*Idem*, p.24

BOTEZ, D. D.; PROFETA, Laurențiu; GIULVEZAN, Ovidiu, „Jubileul corului Filarmonicii «Banatul»”, *Muzica*, anul XXXI, nr. 2 (341), februarie 1981, pp. 20–22.

BRATU, Lava, „Diodor Nicoară – 70”, *Actualitatea Muzicală*, nr. 11, noiembrie 2012, p. 9.

BULZA, Teodor (ed.), *Omul și artistul Diodor Nicoară. Muzica – vocație și măiestrie*, Timișoara, Editura Nouă, 2022

DOGARU, Anton, „Diodor Nicoară”, *Muzica*, anul XXXIII, nr. 5 (368), mai 1983, pp. 25–26.

FERENCZ, Piroska, „Az új zenei évad első kórusestje” [„Prima seară corală a noului sezon muzical”], *Szabad Szó*, Timișoara, anul XXVII, nr. 7991, 3 noiembrie 1970, p. 1.

NICOLESCU, Ioana, „Nu poți să faci muzică fără iubire”, în *Muzica. Vocație și măiestrie. Omul și artistul Diodor Nicoară*, Editura Nouă, Timișoara, 2022, pp. 283–313.

POPOVICI, Doru, „Adevărata măiestrie...”, *Muzica*, anul XXXVIII, nr. 5 (428), mai 1988, pp. 23–24.

SENATUL ROMÂNIEI, „Fișa senatorului Diodor Nicoară”, legislatura 1990–1992, disponibilă pe site-ul oficial al Senatului României.